

نقش عوامل فردی، خانوادگی، اجتماعی و مذهبی در روابط فرازناشویی زنان متأهل و ارائه یک مدل درمان بر اساس عوامل مرتبط: یک پژوهش کیفی

پریسا غفوریان نوری

دانشجوی دکتری، گروه روانشناسی، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه فردوسی مشهد

*محمدجواد اصغری ابراهیم آباد

استادیار گروه روانشناسی، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه فردوسی مشهد

محمدسعید عبدخدایی

دانشیار گروه روانشناسی، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه فردوسی مشهد

سیدعلی کیمیایی

دانشیار گروه روانشناسی مشاوره و تربیتی، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه فردوسی مشهد

چکیده:

پژوهش حاضر با هدف شناسایی عوامل فردی، خانوادگی، اجتماعی و مذهبی مرتبط با روابط فرازناشویی زنان در قالب یک پژوهش کیفی به منظور ارائه یک مدل درمانی جدید صورت گرفت. طرح پژوهش حاضر دارای دو مرحله بود: مرحله اول به روش تحلیل محتوای کیفی با رویکرد استقرایی صورت گرفت. در مرحله دوم نیز تدوین پارادایم درمان روابط فرازناشویی با استفاده از روش عناصر مشترک انجام شد. گردآوری اطلاعات در مرحله اول طی سه گام صورت گرفت: گام اول، بررسی مقالات مرتبط با عوامل تأثیرگذار در روابط فرازناشویی به روش کیفی و مرور نظام‌مند بود. گروه نمونه ۲۸ مقاله چاپ شده داخلی از میان مقالات مرتبط بود که به روش نمونه‌گیری هدفمند انتخاب شدند. در گام دوم، مصاحبه کیفی

*نویسنده مسئول mjasghari@um.ac.ir

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۷/۱۲/۲۶

تاریخ ارسال: ۱۳۹۷/۸/۱۹

DOI: 10.22051/jwsp.2019.23012.1867

نیمه‌ساختاریافته انجام شد و اعضای نمونه به روش نمونه‌گیری در دسترس انتخاب شدند. گام سوم نیز شامل مصاحبه کیفی با متخصصان حوزه زوج و خانواده درباره علل موثر بر رابطه فرازناسویی بود که با استفاده از روش دلفی انجام شد. در نهایت با استناد به اطلاعات به دست آمده از این سه گام مدل درمانی جدید جهت درمان روابط فرازناسویی زنان با استفاده از روش عناصر مشترک طراحی و تدوین گردید. طبق یافته‌های مرحله اول پژوهش، ۶۴ عامل موثر در بروز رابطه فرازناسویی زنان موثر است که در چهار حیطه فردی-شخصیتی، خانوادگی-تربیتی، فرهنگی-اجتماعی و عوامل مذهبی-اعتقادی تنظیم شد. در مرحله دوم با استناد به عوامل شناسایی شده موثر در بروز رابطه فرازناسویی زنان، مدل درمان جدید در قالب یک پارادایم درمانی ارائه شد. این مدل با استفاده از عناصر مشترک درمان‌های موثر در زمینه روابط فرازناسویی طراحی و تدوین گردید. نتایج پژوهش نشان داد از میان چهار حیطه شناسایی شده مرتبط با رابطه فرازناسویی زنان، مقوله‌های موثر در حیطه‌های فردی-شخصیتی و سپس فرهنگی-اجتماعی به ترتیب بیشترین اهمیت را در بروز رابطه فرازناسویی زنان دارند. پس از آن، حیطه خانوادگی-تربیتی و در نهایت حیطه مذهبی-اعتقادی در بروز رابطه فرازناسویی زنان تأثیرگذار بود. همچنین مشخص گردید با استناد به عوامل مشترک درمانی در درمان‌های موثر در حوزه روابط فرازناسویی می‌توان مدلی جهت درمان رابطه فرازناسویی زنان به‌طور خاص ارائه نمود که با توجه به اینکه عوامل موثر در بروز رابطه فرازناسویی زنان را مورد توجه قرار می‌دهد، از پتانسیل خوبی جهت درمان رابطه فرازناسویی زنان برخوردار است.

واژگان کلیدی

عوامل فردی، خانوادگی، اجتماعی، مذهبی، روابط فرازناسویی زنان.

مقدمه:

روابط فرازنشویی^۱ پدیده‌ای است که اغلب به‌خاطر برطرف شدن نیازهای عاطفی یا جنسی فرد، از طریق روابط خارج از حیطه زنشویی به وقوع می‌پیوندد (ملک زاده ترکمانی، امین پور، بختیاری سعید، خلیلی و داورنیا، ۱۳۹۷). در سال ۱۹۴۸ آلفرد کینزی^۲، اولین داده‌های میزان شیوع بی‌وفایی زنشویی را گردآوری نمود. در دهه ۱۹۵۰ مبانی نظری زیادی درباره بی‌وفایی زنشویی منتشر شد و مطالعات پراکنده‌ای در این زمینه تا دهه‌های ۱۹۷۰ و ۱۹۸۰ انجام گرفت (فتحی، فکرآزاد، قهاری و بوالهری، ۱۳۹۲). پیتمن^۳ (۱۹۸۹) معتقد است که روابط فرازنشویی ضرورتاً یک رابطه جنسی نیست، بلکه اساس این نوع روابط، در پنهان‌کاری است. دنیای خیالی که در آن ناسازگاری، مسئولیت‌های روزمره، آزمون واقعیت و تفکر صادقانه جایگاهی ندارد. رابطه فرازنشویی موضوعی است که زوج‌درمانگران مرتباً با آن مواجه می‌شوند (رفیعی، حاتمی و فروغی، ۱۳۹۰). این موضوع می‌تواند تجربه دردناکی برای همه آن کسانی باشد که با آن درگیر هستند. افزون بر این، رابطه فرازنشویی یکی از دلایل عمده طلاق و ازهم‌پاشیدگی زندگی زنشویی است (کالب - هریس^۴، ۲۰۱۸؛ موهلاتلول، سیتھول و شیریندی^۵، ۲۰۱۸). همچنین، این نوع روابط باعث بروز نشانه‌هایی شبیه به اختلال استرس پس از سانحه^۶ و احساس‌هایی مانند افسردگی، خشم، ناامیدی، عدم اعتماد به نفس، از دست دادن هویت و احساس بی‌ارزشی در همسر زخم‌خورده می‌شود. علاوه بر این، موجب بروز احساس تردید، افسردگی و عذاب وجدان در همسر دارای روابط فرازنشویی نیز می‌گردد (حیدری، فاتحی‌زاده و اعتمادی، ۱۳۸۸).

¹ Extramarital relationships

² Pittman

³ Kinsey

⁴ Cable -Harris

⁵ Mohatlatlole, Sithole and Shirindi

⁶ post traumatic stress disorder

آمار روابط فرازناسویی در آمریکا نشان می‌دهد ۲۱ تا ۲۵ درصد مردان و ۱۱ تا ۱۵ درصد زنان در طول زندگی زناشویی خود مرتکب برقراری رابطه فرازناسویی شده‌اند (جنیفریو، جوریش و مانگ، ۲۰۱۴). در داخل کشور نیز وجود چنین روابطی تأیید می‌شود (حسن‌آبادی، مجرد، سلطانی و احمدی، ۱۳۹۰).

آمارها نشان می‌دهد که روابط فرازناسویی در حال افزایش است (مارک، جانسن و میلهاسن^۱، ۲۰۱۱؛ جنیفریو، جوریش و مانگ^۲، ۲۰۱۴) با این‌حال در ایران، علی‌رغم انجام پژوهش‌های گوناگون در این زمینه، احتمالاً به دلیل حساسیت شدید موضوع، از ابعاد روابط فرازناسویی اطلاعات دقیقی در دسترس نیست (نویی و محمدی‌آریا، ۱۳۹۴). پنهان‌کاری، رازداری و محافظه‌کاری افراد در حسن پاسخ به سوالات درمانگران و پژوهشگران نیز در مشخص نبودن میزان شیوع روابط فرازناسویی نقش دارد (رحیمی، ۱۳۹۲). گاه نیز عوامل دیگری چون روش‌های گوناگون تحقیق و ابزارهای اندازه‌گیری و نحوه اجرای تحقیق در برآورد دقیق آمار روابط فرازناسویی موثر است (خدمتگزار، بوالهروی و کرملو، ۱۳۸۷). پژوهش‌های انجام شده در ایران روابط فرازناسویی را از زوایای مختلفی مورد بررسی قرار داده‌اند. برخی پژوهش‌ها به بررسی علل و عوامل موثر در بروز آن پرداخته‌اند (مشکین‌قلم، ۱۳۹۱؛ فتحی و همکاران، ۱۳۹۲؛ شرف‌الدین و صالحی‌زاده، ۱۳۹۵) و برخی دیگر در زمینه شناسایی علل به گونه‌ای پدیدارشناسانه مبادرت ورزیده‌اند (فیروزجائیان و قدیری، ۱۳۹۶) و تعدادی پژوهش عوامل موثر بر روابط فرازناسویی را در حوزه‌های گوناگون مورد بررسی قرار داده‌اند (اجتهادی و واحدی، ۱۳۹۵؛ صالح‌آبادی، ۱۳۹۳؛ فتحی و همکاران، ۱۳۹۲). و در نهایت تعدادی پژوهش به نقش جنسیت در بروز آن اشاره داشته‌اند (شیردل، ۱۳۸۵؛ صفایی، ۱۳۹۱؛ باران اولادی، اعتمادی، احمدی و فاتحی‌زاده، ۱۳۹۷). علاوه بر این درصد قابل توجهی از زوج‌درمانی‌ها (۵۰ تا ۶۵ درصد) مربوط به درمان مسائل مرتبط با رابطه فرازناسویی است (کالبهریس، ۲۰۱۸). در ایران نیز تلاش‌های قابل توجهی در زمینه درمان روابط

¹ Mark, Janssen and Milhausen

² Jeanfreau, Jurich, and Mong

فرازناشویی صورت گرفته است (مومنی‌جاوید و شعاع‌کاظمی، ۱۳۹۲؛ پاکروان، ۱۳۹۵؛ آرین‌فر و اعتمادی، ۱۳۹۵؛ علی‌پور، اعزازی بجنوردی، هنرمند دربادام، موسوی و دشت‌بزرگی، ۱۳۹۶؛ مامی و صفرنیا، ۱۳۹۷). همانطور که دیده می‌شود، شمار پژوهش‌ها در زمینه روابط فرازنشویی به‌ویژه در ایران کم نیست؛ با این حال، همچنان خلأهایی وجود دارد.

نتایج پژوهش‌ها تفاوت بین نگرش زنان و مردان را به رابطه فرازنشویی نشان می‌دهد. روابط فرازنشویی علی‌رغم منفی بودن آن در زنان و مردان اتفاق می‌افتد (عبدالملکی، اعظم‌آزاده و قاضی‌نژاد، ۱۳۹۴). به نظر می‌رسد، زنان اغلب سراغ نوعی از رابطه می‌روند که به شکلی شامل احساسات و عواطف نیز باشد. درحالی‌که مردان بیشتر رابطه جنسی را در اولویت قرار می‌دهند (میلار^۱، ۲۰۱۷). زنانی که رابطه فرازنشویی برقرار می‌کنند تنها ۳۴ درصد از زندگی خود رضایت دارند و این در حالی است که این میزان از رضایت در مردان ۵۶ درصد است (کوبریوا و زیمیری^۲، ۲۰۱۵). به نظر می‌رسد در نظر گرفتن متغیر جنسیت در بررسی رابطه فرازنشویی و درمان آن نیز ضروری است؛ ضمن اینکه اخیراً آمار روابط فرازنشویی در زنان نزدیک به آمار مردان است و در دهه‌های گذشته، این روابط در زنان افزایش یافته است (کمال‌جو و همکاران، ۱۳۹۵). برای بسیاری از زنانی که دست به برقراری روابط فرازنشویی می‌زنند، متوقف کردن این رفتار سخت‌تر از چیزی است که فکرش را می‌کردند؛ چراکه دلایل آنها برای روابط جانبی خود پیچیده بوده است (اسچیکلفورد، باس و بنت^۳، ۲۰۰۲). با توجه به هدف پژوهش حاضر سوال اصلی اینجاست که چرا با این‌که تمامی رویکردهای درمانی در پژوهش‌ها اثربخش بوده‌اند، هنوز آمار روابط فرازنشویی رو به افزایش است و حتی زوج‌درمانی‌ها درمان قطعی به شمار نمی‌آیند؟ یکی از دلایل این امر می‌تواند این باشد که علی‌رغم اینکه تحقیقات متنوعی حول شناسایی عوامل موثر بر رابطه فرازنشویی صورت گرفته است (فتحی و همکاران، ۱۳۹۲)، هنوز خلأهایی در

¹ Millar

² Kubrebwa and Dzimiri

³ Shackelford, Buss and Bennett

شناخت همه‌جانبه این آسیب به چشم می‌خورد (زارع، ۲۰۱۱) که موجب می‌گردد درمان کامل و قطعی جهت روان‌درمانی روابط فرازناسویی در دست نباشد. دوم اینکه، به دلیل پیچیدگی پدیده رابطه فرازناسویی و چند علیتی بودن آن (رحیمی، ۱۳۹۲؛ فتحی و همکاران، ۱۳۹۲)، دقیقاً مشخص نیست هر رویکرد درمانی بر چه مؤلفه یا عامل دخیل در بروز این رفتار در افراد تأثیر مثبت گذاشته است. لذا، با توجه به نقش مهم زنان در سلامت خانواده (کرمی، زکی‌بی، محمدی و حق‌شناس، ۱۳۹۴) پژوهش حاضر قصد دارد طی دو مرحله ابتدا به بررسی عوامل فردی، خانوادگی، اجتماعی و مذهبی دخیل در بروز رابطه فرازناسویی زنان و در مرحله دوم با استفاده از اطلاعات به دست آمده از مرحله اول پژوهش به ارائه پارادایم درمانی جدید بپردازد.

روش پژوهش

طرح پژوهش حاضر کیفی و از نوع تحلیل محتوا با به‌کارگیری رویکرد استقرایی بود که گردآوری اطلاعات در این مرحله طی سه گام صورت گرفت. لذا برای پژوهش حاضر ۳ جامعه آماری قابل تعریف است: ۱- در بخش بررسی متون نوشتاری، جامعه شامل کلیه متون نوشتاری (مقالات چاپ شده) در طی ۲۰ سال گذشته (۱۳۷۶ تا ۱۳۹۶) بود. ۲- در بخش مصاحبه با زنان دارای تجربه روابط فرازناسویی، جامعه آماری پژوهش شامل کلیه زنان متأهل دارای رابطه فرازناسویی در شهر مشهد بود که بین سال‌های ۹۶-۹۷ به مراکز بهداشتی درمانی و همچنین کلینیک‌های مشاوره روانشناختی مشهد مراجعه کرده بودند. ۳- در بخش مصاحبه با متخصصان نیز جامعه آماری شامل کلیه متخصصان حوزه زوج و خانواده با مدرک دکترای تخصصی از میان اعضای هیئت علمی دانشگاه‌ها و درمانگران حوزه زوج و خانواده بود که حداقل ۵ سال سابقه کار داشتند. با توجه به سه جامعه آماری در پژوهش از ۳ روش نمونه‌گیری استفاده شد. نمونه‌گیری در بخش اول به روش هدفمند صورت گرفت. نتیجه نمونه‌گیری ۲۸ مقاله چاپ شده بین سال‌های ۱۳۷۶ تا ۱۳۹۶ بود که نتایج آنها به علل موثر در بروز روابط فرازناسویی اشاره داشت. بررسی متون

نوشتاری به روش مرور نظام‌مند صورت گرفت. این سه مرحله با هدف شناسایی عوامل موثر بر روابط فرازناشویی زنان انجام شد. مرور نظام‌مند برای پاسخگویی به یک سوال پژوهشی مشخص و با استفاده از یک روش علمی برنامه‌ریزی شده مطالعات مرتبط با سوال مورد نظر را مورد بررسی قرار می‌دهد. ساختار کلی یک مرور نظام‌مند عبارت است از جستجو و یافتن مطالعات مرتبط، ارزیابی آنها بر اساس معیارهای مشخص، تلفیق نتایج و ارائه یافته به‌طور موجز و شفاف. فرایندهای نسبتاً یکسانی برای انجام یک مرور نظام‌مند توسط صاحب‌نظران مختلف ارائه گردیده است که معمولاً شامل مراحل تعیین سوال پژوهش، جستجوی متون، استخراج داده‌ها، ارزیابی کیفی، تحلیل داده‌ها و ارائه و تفسیر نتایج می‌گردد (صفاری، سنایی‌نسب و پاکپور حاجی-آقا، ۱۳۹۲). محتوای این بخش در جدول ۳ قابل مشاهده است.

در بخش دوم ۱۷ زن دارای تجربه روابط فرازناشویی به عنوان گروه نمونه به شیوه نمونه‌گیری هدفمند انتخاب شدند و نمونه‌گیری تا رسیدن به اشباع نظری ادامه یافت. شرط ورود به پژوهش برای این زنان متأهل، قرار گرفتن در گروه سنی ۱۹ تا ۵۰ سال، داشتن مدرک تحصیلی حداقل سیکل و داشتن تجربه رابطه فرازناشویی در طول زندگی مشترک در نظر گرفته شد. مصاحبه‌شوندگان با روش مصاحبه عمیق نیمه‌ساختاریافته مورد مصاحبه کیفی قرار گرفتند. هدف اصلی در این بخش پی بردن به علل برقراری رابطه فرازناشویی در زنان از نگاه خود آنها بود. در مصاحبه از سوالات بازپاسخ استفاده شد. کدهای باز مورد مطالعه مکرر قرار گرفتند و از میان آنها تمامی مقوله‌های دخیل در بروز رابطه فرازناشویی از زبان زنان مصاحبه‌شونده به دقت بررسی و استخراج گردید. جدول ۱ مربوط به ویژگی‌های جمعیت‌شناختی مصاحبه‌شوندگان است. ملاحظات اخلاقی به کار گرفته شده در این بخش رعایت شد. به عبارتی شرکت‌کنندگان از اینکه اطلاعات آنها قرار است در جهت دستاوردهای علمی به کار گرفته شود آگاه شدند. همچنین رضایت همه آنها گرفته شد و آزادی اختیار آنها در ترک پژوهش ذکر گردید. مصاحبه‌ها نیز همگی در فضای مراکز بهداشت و کلینیک مشاوره به طور کاملاً رسمی انجام شد.

جدول ۱: ویژگی‌های جمعیت‌شناختی گروه نمونه زنان دارای تجربه روابط فرازنشویی

ردیف	سن	تحصیلات	شغل	فرزند	مدت ازدواج
۱	۴۰	دیپلم	خانه دار	دارد	۲۲ سال
۲	۲۷	دیپلم	خانه دار	دارد	۱۲ سال
۳	۲۸	فوق دیپلم	آزاد	ندارد	۶ سال
۴	۳۵	کارشناسی	خانه دار	دارد	۷ سال
۵	۳۴	کارشناسی	کارمند	دارد	۱۰ سال
۶	۳۵	فوق دیپلم	خانه دار	دارد	۱۷ سال
۷	۱۹	دیپلم	خانه دار	ندارد	۱۱ ماه
۸	۲۰	دیپلم	خانه دار	ندارد	۱ سال
۹	۳۳	کارشناسی	دانشجو	ندارد	۳ سال
۱۰	۲۷	کارشناسی	خانه دار	دارد	۹ سال
۱۱	۲۷	کارشناسی	خانه دار	دارد	۳ سال
۱۲	۳۱	دیپلم	خانه دار	دارد	۵ سال
۱۳	۳۰	سیکل	خانه دار	دارد	۳ سال
۱۴	۲۷	کارشناسی ارشد	دانشجو	ندارد	۲ سال
۱۵	۴۳	سیکل	خانه دار	دارد	۳۰ سال
۱۶	۲۶	دیپلم	آزاد	ندارد	۱۰ ماه
۱۷	۳۴	دیپلم	خانه دار	دارد	۸ سال

در گام سوم، نمونه شامل ۵ متخصص و درمانگر حوزه زوج و خانواده بود که به روش هدفمند انتخاب شدند و مورد مصاحبه کیفی قرار گرفتند و نظر آنها در خصوص عوامل موثر در روابط فرازنشویی زنان استخراج و یادداشت گردید و نتایج به روش دلفی مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. اعتبار و روایی عوامل تنظیم شده در حیطه‌های چهارگانه مذکور توسط ۱۰ متخصص روانشناسی با مدرک دکتری تخصصی تأیید گردید. لازم به ذکر است گردآوری داده‌ها و تجزیه و

تحلیل در هر گام مرحله اول به صورت همزمان صورت گرفت. محتوای این بخش در جدول ۲ قابل مشاهده است.

جدول ۲: ویژگی‌های جمعیت‌شناختی متخصصان در خصوص شناسایی عوامل موثر بر روابط

فرازناشویی

کارشناس	جنسیت	تحصیلات
نخست	خانم	دکتری روانشناسی عمومی
دوم	آقا	دکتری روانشناسی مشاوره خانواده
سوم	آقا	دکتری روانشناسی بالینی
چهارم	خانم	دکتری روانشناسی عمومی
پنجم	آقا	دکتری روانشناسی عمومی

در مرحله دوم پژوهش، با استفاده از یافته‌های حاصل از مرحله اول پژوهش، پارادایم جدید درمانی تدوین شد. به منظور ترسیم پارادایم جدید و تدوین آن جهت درمان روابط فرازناشویی زنان متأهل از رویکرد عناصر مشترک به شیوه گارلند، بروکمن فریزی و هارلبرت^۱ (۲۰۰۸) استفاده شد. روش گارلند و همکاران (۲۰۰۸) که برای شناسایی عناصر مشترک در جمعیتی خاص استفاده می‌شود، از سه گام اصلی تشکیل شده است: ۱- شناسایی و گزینش بسته‌های درمانی ۲- مرور و تحلیل محتوای متون نظری ۳- بررسی به وسیله متخصصان (حسین‌زاده ملکی، ۱۳۹۷).

یافته‌ها

نتایج به دست آمده از تحلیل محتوای سه گام مرحله اول پژوهش حاضر نشان داد در مجموع ۵۰ عامل موثر در بروز رابطه فرازناشویی در زنان وجود دارد که این عوامل در چهار حیطه فردی-

¹ Garland, Brookman-Fraze and Hurlburt

شخصیتی (۲۱ عامل)، خانوادگی-تربیتی (۹ عامل)، اجتماعی- فرهنگی (۱۶ عامل) و مذهبی- اعتقادی (۴ عامل) منظم گردید. نتایج فراوانی‌های مربوط به تعداد دفعاتی که هر مقوله (عامل) مورد تأکید توسط متون نوشتاری، مصاحبه‌شوندگان و متخصصان قرار گرفت نشان داد به ترتیب حیطه فردی-شخصیتی و حیطه اجتماعی- فرهنگی بیشترین تأثیر را در بروز روابط فرازناسویی زنان دارند. پس از آن، حیطه خانوادگی- تربیتی و در نهایت حیطه مذهبی- اعتقادی در بروز رابطه فرازناسویی در زنان موثر هستند. از میان عوامل مربوط به حیطه فردی- شخصی، عامل بازیابی صمیمیت بیشترین میزان اهمیت و عامل اعتماد افراطی همسر کمترین میزان اهمیت را در بروز رابطه فرازناسویی زنان نشان دادند. در حیطه اجتماعی- فرهنگی نیز کاربرد نادرست شبکه‌های اجتماعی و رسانه بیشترین تأثیر و در مقابل، اعتقاد به برابری حقوق اجتماعی کمترین میزان تأثیر و اهمیت را در بروز رابطه فرازناسویی زنان نشان دادند. جدول ۴، ۵، ۶ و ۷ اطلاعات مربوط به این بخش را در دسترس قرار داده است.

یافته‌های به دست آمده از بخش اول در ترسیم پارادایم درمانی جدید جهت درمان روابط فرازناسویی زنان مورد استفاده قرار گرفت. این درمان همزمان به چهار بعد فردی، خانوادگی، اجتماعی و مذهبی در درمان رابطه فرازناسویی زنان توجه دارد و با شناسایی این عوامل قصد دارد در طول درمان به شکل‌دهی مجدد شناختی، تشنج زدایی، بازسازی نظام ارتباطی و بازسازی سبک دلبستگی فرد دارای تجربه رابطه فرازناسویی بپردازد. مدل پارادایمی درمان جدید در روابط فرازناسویی زنان در شکل ۱ قابل مشاهده است. پارادایم درمانی جدید توسط ۱۰ نفر از متخصصان و درمانگران حوزه زوج و خانواده از جهت تأیید اعتبار و روایی محتوایی مدل طراحی شده مورد بررسی قرار گرفت و کارایی آن تأیید شد.

جدول ۳: بررسی متون نوشتاری در خصوص عوامل تاثیر گذار بر روابط فرازناشویی زنان

ردیف	نویسنده / نویسندگان	سال انتشار	عوامل استخراج شده از نتایج پژوهش
۱	مصری پور، اعتمادی، احمدی	۲۰۱۶	عوامل میان فردی: جستجوی احساسات - هیجانات سرکوب شده - عزت نفس پایین و خودپنداره منفی تعارضات زناشویی: عدم جذابیت همسر - انتقام جویی از همسر - تعارضات زناشویی - عدم توجه به مرزها - تفاوت در ارزش‌ها و اعتقادات زوج - عدم ارضای نیازهای عاطفی
۲	ملیحه شیردل	۱۳۸۵	نارضایتی جنسی - نارضایتی از روابط عاطفی - انتقام جویی نسبت به خیانت همسر و تنوع طلبی او - تنوع طلبی
۳	علی کمال جو، محمد نریمانی، اکبر عطادخت، عباس ابوالقاسمی	۱۳۹۵	هوش معنوی پایین - تراز بالای استفاده از فضای مجازی
۴	جعفر نوایی، علیرضا محمدی آریا	۱۳۹۴	دلایل عاطفی - دلایل عشقی رماتییک - دلایل جنسی و انگیزه های بیرونی - جنسیت
۵	مرضیه شریفی، مهناز حاجی - حیدری، فریبرز خورش، مریم فاتحی زاده	۱۳۹۱	طرحواره غیرجدی و کناره گیر - علاقه زیاد به فعالیت های جنسی - طرحواره بی ثبات
۶	سید حسین شرف‌الدین، عبدالهادی صالحی زاده	۱۳۹۵	زیبایی ظاهری - ثروت - توانایی جذب احساسات طرف مقابل - فضای باز ابراز احساسات عاطفی - ارتباط عادی با جنس مخالف - ضعف درون مایه‌های دینی و اخلاقی - ضعف عملکرد عوامل بازدارنده حقوقی و قانونی

۷	الهه نژاد کریم، طاهره سعیدی فرد، نرگس وحیدنیا، خدابخش احمدی	۱۳۹۵	سابقه روابط جنسی، جسمی و عاطفی پیش از ازدواج
۸	مصطفی اجتهادی، گلناز واحدی	۱۳۹۵	آنومی - پیشامد بحران زا - عدم رضای نیاز در روابط زناشویی - عدم رضایت کلی - مقایسه اجتماعی - کیفیت جایگزین - پایین بودن تعهد زناشویی - سرمایه گذاری در رابطه - کنترل اجتماعی
۹	امید حمیدی، سرور احمدی، مختار ویسانی	۱۳۹۲	طرحواره ها - سبک دل‌بستگی - تنوع طلبی - کسب اعتماد به نفس - تجربه جویی - عدم پایبندی مذهبی - انحراف جنسی - تعهد افراد - نارضایتی عاطفی - نارضایتی جنسی - انتقام - فرار از واقعیت - وجود فرصت ارتکاب خیانت - جذابیت شخص سوم - سبک همسرگزینی - سرگرمی - اختلاف فرهنگی - اختلاف سنی زوجین و عدم درک متقابل
۱۰	جهانگیر کرمی، علی زکی‌بی، امید محمدی، شریفه حق- شناس	۱۳۹۴	حساسیت میان فردی بالا - افسردگی - پرخاشگری - فوبی - روان پریشی - اضطراب - باورها و ارزش‌های فردی و اجتماعی - راستگویی پایین - اخلاق گرایی پایین - رضایت از زندگی پایین - عدم تلاش برای حفظ هویت اجتماعی - اختلال شخصیت خودشیفته - اختلال شخصیت ضد اجتماعی - عضویت در شبکه های اجتماعی
۱۱	علی زینعلی، حسین اکبری	۱۳۹۴	تقلید (آموختنی) - عدم صمیمیت - عدم بازدارندگی - انگ زنی (تهمت) - تلافی - آنومی - تنوع طلبی - بیکاری - فشار ساختاری - عدم همبستگی - رسانه‌های ارتباط جمعی - سبک زندگی - اعتقادات ضعیف - ارتباط
۱۲	شیرین کردبچه، مژگان عارفی	۱۳۹۶	الگوهای ارتباطی خانواده (سازنده متقابل، اجتناب متقابل و توقع/کناره‌گیری)
۱۳	بهزاد قاسمی، یوسف رنجبر سودجانی، کبیر شریفی	۱۳۹۶	تجربه شکست عاطفی - عملکرد جنسی

- ۱۴ منصور فتحی، حسین فکرآزاد، ۱۳۹۲ فردی: ضعف اعتقادات و باورهای مذهبی - تنوع طلبی و هیجان خواهی - پایین بودن اعتماد به نفس - نیاز به جلب توجه
غلامرضا غفاری، جعفر بوالهری
- ۱۵ مریم عبدالملکی، منصوره ۱۳۹۴ ازدواج اجباری - دل بستگی به خانواده منشأ و دخالت آنان - اختلاف نگرش بر سر نقش‌های جنسیتی - نارضایتی از روابط جنسی و عاطفی - سوء ظن و بدبینی
عظم آزاده، مریم قاضی‌نژاد
- ۱۶ نسیم عزتی، کیوان کاکابرائی ۱۳۹۵ پنج عامل بزرگ شخصیتی (روان رنجوری - برونگرایی - پذیرش - سازگاری - وظیفه‌شناسی)
- ۱۷ ثمینه بهادری جهرمی، سهیلا ۱۳۹۶ عوامل فردی مانند تنوع طلبی و هیجان خواهی - عوامل خانوادگی - درستکاری و مسئولیت پذیری پایین در مقیاس هوش اخلاقی
زهره دشت بزرگی
- ۱۸ زهرا رامشینی ۱۳۹۵ بی توجهی همسر به نیازهای زن - توجه فرد سوم به نیازهای زن و ارضای آن - عدم منفی بودن تصور زن از خیانت به همسر - تلفن همراه - نداشتن برنامه برای پر کردن اوقات فراغت - توانایی و قدرت فرد در برقراری ارتباط با دیگران - سابقه داشتن ارتباط با جنس مخالف در دوران مجردی - مشاهده ارتباط اطرافیان با جنس مخالف - تماشای فیلم های ماهواره که خیانت را امری عادی جلوه می دهند - وضعیت اقتصادی شوهر - عدم ارضای نیازهای عاطفی

۱۹	مجتبی جیبی عسگرآباد - زهرا حاجی حیدری	۱۳۹۴	مسائل روانشناختی: تنوع طلبی و محق دانستن-اثبات خود- کسب لذت-اعتیاد-عاشق شدن مسائل گذشته: عشق ناکام شده - ادامه روابط قبلی-وجود الگوی خیانت مسائل جنسی و جسمی: عدم توافق جنسی-ناتوانی جنسی- عقیم بودن-سردمزاجی-گرایش جنسی انحرافی-فقدان بستر گرم و صمیمی - بیماری مزمن مسائل عاطفی: خلأ عاطفی - عدم درک و همدلی- از بین رفتن عشق - عدم احساس خوشبختی - نادیده گرفته شدن ازدواج نامناسب: بدون علاقه- زود هنگام- اختلاف سنی زیاد- اختلاف طبقاتی- اختلاف فرهنگی سوء رفتار: خشونت کلامی-خشونت فیزیکی-تهدمت و شکاک خیانت عدم حضور همسر: قهر و ترک منزل-مأموریت-مسافرت- شیفت شب-زندانی بودن مسائل محیطی: مشروعیت خاص قانون-مشروعیت خاص مذهبی - الگوسازی نامناسب رسانه- تقلید از اطرافیان-عدم مقابله مناسب-در دسترس بودن اغواگران مسائل اقتصادی: کسب درآمد - ترقی اقتصادی-تجربه امکانات رفاهی سبک دل بستگی نایمن اجتنابی
۲۰	حاتمی، فتحی، گرجی و اسماعیلی	۲۰۱۱	۲۰
۲۱	نیک‌خواه و صدیقی	۲۰۱۸	۲۱
۲۲	علی اصغر فیروزجائیان - حسن قدیری	۱۳۹۶	۲۲
			۲۳

فیزیکی و کلامی شوهر - شعف نظارت بر زندگی و زندگی صادقانه - تأثیرپذیری از دوستان، فقر و مشکلات اقتصادی، اعتیاد، رسانه ها و شیوع فرهنگ فساد در جامعه طرحواره‌های ناسازگار اولیه	۲۰۱۶	۲۳	پرجرات
عوامل فردی، عوامل خانوادگی، هوش اخلاقی یکپارچگی و مسئولیت‌پذیری، مسائل عاطفی، مسائل جنسی اعتیاد به اینترنت	۲۰۱۶	۲۴	دشت‌بزرگی و صفرزاده
صفات بنیادی شخصیت (صفات روان‌رنجورخویی و باوجدان بودن)	۱۳۹۶	۲۵	راضیه پیکانیا، هادی فرهادی
ویژگی‌های شخصیتی هیجان‌خواهی، ناگویی هیجانی و عاطفه منفی بالا	۱۳۹۶	۲۶	سارا کریمی، رحیم یوسفی، مهران سلیمانی
سابقه رابطه جنسی پیش از ازدواج با همسر یا غیر همسر، تعداد شرکای جنسی بیشتر	۱۳۹۳	۲۷	کریمی، ندا حویزی‌زاده‌گان ۲۸
			سیدهادی علی‌تبار، سعید قنبری، علی زاده‌محمدی، مجتبی حبیبی

جدول ۴: فراوانی عوامل فردی - شخصیتی موثر بر روابط فرازنشویی زنان

ردیف	حیطه	مقوله	فراوانی مکتوبات	فراوانی مصاحبه زنان	فراوانی مصاحبه متخصصان
۱		عدم سازگاری و تفاهم	۷	۱۵	۴
۲		عدم ارضای نیاز به تفریح و سرگرمی	۱	۸	۲
۳		بازیابی صمیمیت	۱۳	۱۷	۴
۴		جستجوی قدرت	۱	۵	۲
۵		سبک دلبستگی ناایمن	۷	۱۱	۱
۶	فردی - شخصیتی مرتبط با زن	انتقام جویی	۶	۵	۲
۷		عدم لذت از روابط جنسی	۱۲	۱۲	۳
۸		تنوع طلبی و هیجان خواهی	۱۰	۴	۱
۹		تجربه روابط جنسی قبل از ازدواج	۴	۴	۵
۱۰		ناآگاهی و ضعف مهارت‌های زندگی	۱۰	۱۱	۵
۱۱		اختلالات شخصیتی	۵	۲	۳
۱۲		بحران میانسالی	۱	۲	۱
۱۳		خیانت همسر	۲	۴	۵
۱۴		عدم صداقت	۲	۷	۵
۱۵		کج خلقی	۰	۸	۳
۱۶		کنترل‌گری افراطی	۱	۶	۱
۱۷		خساست	۰	۶	۱

۱	۱	۰	اعتماد افراطی	فردی-شخصیتی مرتبط	۱۸
۱	۱	۱	ابتلا به بیماری سخت جسمی	با مرد	۱۹
۴	۴	۱	ابتلا به اختلالات روانی		۲۰
۲	۶	۱	عقیم بودن و اختلالات جنسی		۲۱

باتوجه به جدول ۴ نتایج حاکی از این است که ۲۱ مقوله در حیطه فردی - شخصیتی در هردو زمینه مرتبط با فرد و مرتبط با همسر در بروز رابطه فرازناشویی زنان موثر است، همانطور که مشاهده می گردد عامل بازیابی صمیمیت با فراوانی ۳۴ موثرترین عامل و اعتماد افراطی با فراوانی ۱ ضعیفترین عامل تاثیر گذار در بروز رابطه فرازناشویی زنان هستند.

جدول ۵: فراوانی عوامل خانوادگی - تربیتی موثر بر روابط فرازناشویی زنان

ردیف	حیطه	مقوله	فراوانی	فراوانی	فراوانی
			مکتوبات	مصاحبه	مصاحبه
			زنان	متخصصان	با
۱	خانوادگی-تربیتی مرتبط	محیط متشنج خانه پدری	۱	۳	۲
۲	با زن	بی سرپرست بودن	۰	۱	۰
۳		خیانت والدین	۳	۴	۳
۴		طلاق والدین	۰	۵	۲
۵		تابوی طلاق	۱	۷	۵
۶		بی احترامی خانواده همسر	۰	۵	۰
۷		دخالت خانواده همسر	۱	۴	۱
۸	خانوادگی-تربیتی مرتبط	ازدواج مجدد	۰	۶	۲

۹	با مرد	زندگی با خانواده همسر	۰	۱	۱
زیر یک سقف					

باتوجه به جدول ۵، نتایج حاکی از این است که ۹ مقوله در حیطه خانوادگی - تربیتی در هر دو زمینه مرتبط با فرد و مرتبط با همسر در بروز رابطه فرازنشویی زنان موثر است، همانطور که مشاهده می گردد عامل تابوی طلاق با فراوانی ۱۳ موثرترین عامل و بی سرپرستی با فراوانی ۱ ضعیف ترین عامل تاثیر گذار در بروز رابطه فرازنشویی زنان هستند.

جدول ۶: فراوانی عوامل فرهنگی - اجتماعی موثر بر روابط فرازنشویی زنان

ردیف	حیطه	مقوله	فراوانی مکتوبات	فراوانی مصاحبه زنان	فراوانی مصاحبه با متخصصان
۱	فرهنگی-اجتماعی	مشکلات مالی	۴	۱۴	۴
۲	مرتبط با زن	کاربرد نادرست شبکه های اجتماعی و رسانه	۸	۱۳	۵
۳		ازدواج اجباری	۴	۳	۳
۴		دوستان پرخطر	۵	۹	۳
۵		اعتقاد به برابری حقوق اجتماعی	۱	۲	۰
۶		جذابیت شخص سوم	۴	۸	۴
۷		در دسترس بودن شخص سوم	۳	۱۰	۵
۸		محیط شغلی با همکاران غیر	۰	۲	۲

همجنس				
۳	۴	۲	فرهنگی-اجتماعی بیکاری	۹
۵	۸	۵	مرتبط با مرد اختلاف فرهنگی	۱۰
۳	۲	۲	بی مسئولیتی اجتماعی	۱۱
اجتماعی				
۳	۳	۱	اعتیاد	۱۲
۲	۹	۴	معاشرت نامتعارف با دیگران	۱۳
با دیگران				
۵	۵	۱	عدم جذابیت همسر	۱۴
۴	۹	۱	اشتغال زیاد همسر در خارج از منزل	۱۵
شغل نامتعارف همسر				
۰	۵	۰		۱۶

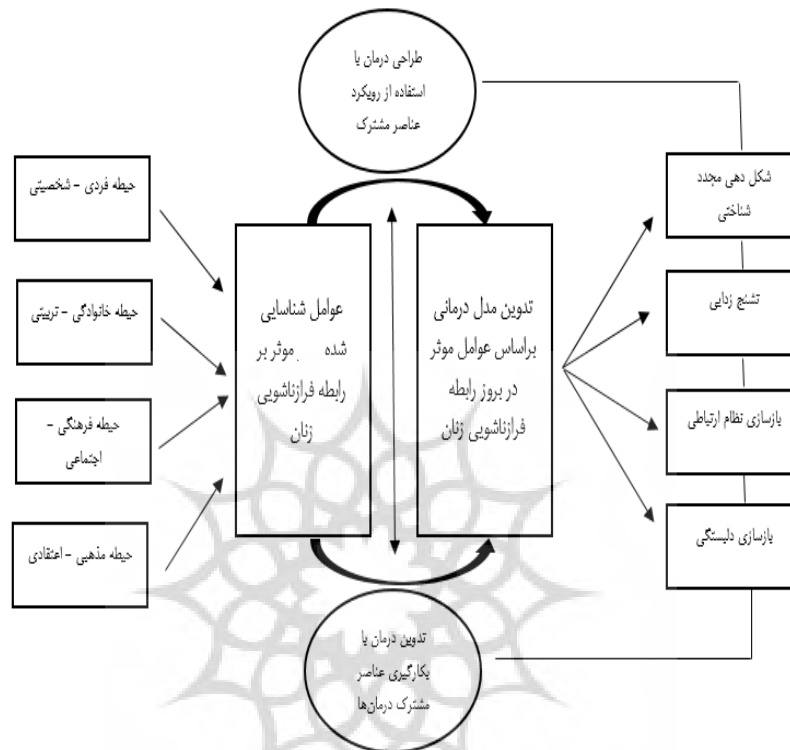
باتوجه به جدول ۶ نتایج حاکی از این است که ۱۶ مقوله در حیطه فرهنگی - اجتماعی در هردو زمینه مرتبط با فرد و مرتبط با همسر در بروز رابطه فرازناشویی زنان موثر است، همانطور که مشاهده می گردد عامل کاربرد نادرست شبکه‌های اجتماعی و رسانه با فراوانی ۲۶ موثرترین عامل و برابری حقوق اجتماعی با فراوانی ۳ ضعیف‌ترین عامل تاثیر گذار در بروز رابطه فرازناشویی زنان هستند.

جدول ۷: فراوانی عوامل مذهبی اعتقادی موثر بر روابط فرازناسویی زنان

ردیف	حیطه	مقوله	فراوانی مکتوبات	فراوانی مصاحبه زنان	فراوانی مصاحبه با متخصصان
۱	مذهبی-اعتقادی	اعتقادات مذهبی ضعیف	۷	۱۴	۳
۲	مرتبط با زن	عدم وجود احساس گناه، وجدانمندی و اخلاق	۷	۵	۴
۳	مذهبی-اعتقادی	اعتقاد به حقوق مذهبی وابسته به جنس	۱	۴	۲
۴	مرتبط با مرد	تعصب و پابندی مذهبی افراطی	۰	۳	۲

باتوجه به جدول ۷ نتایج حاکی از این است که ۴ مقوله در حیطه مذهبی - اعتقادی در هردو زمینه مرتبط با فرد و مرتبط با همسر در بروز رابطه فرازناسویی زنان موثر است، همانطور که مشاهده می‌گردد عامل اعتقادات مذهبی ضعیف با فراوانی ۲۴ موثرترین عامل و تعصب و پابندی مذهبی افراطی همسر با فراوانی ۵ ضعیف‌ترین عامل تاثیر گذار در بروز رابطه فرازناسویی زنان هستند.

شکل ۱: مدل پارادایمی درمان روابط فرزاناشویی زنان، با استفاده از رویکرد عناصر مشترک درمان‌های

روانشناختی براساس مدل گارلند و همکاران (۲۰۰۸)

بحث و نتیجه‌گیری

همانطور که مشاهده شد، هدف پژوهش حاضر بررسی عوامل فردی، خانوادگی، اجتماعی و مذهبی مرتبط با روابط فرزاناشویی زنان متأهل در قالب یک پژوهش کیفی با هدف تدوین درمان بود.

نتایج به دست آمده از دو مرحله پژوهش نشان داد در مجموع ۵۰ عامل در قالب چهار حیطه فردی - شخصیتی، خانوادگی - تربیتی، فرهنگی - اجتماعی و مذهبی - اعتقادی در بروز رابطه فرازناسویی زنان نقش دارند. در هر حیطه عوامل موثر بر رابطه فرازناسویی زنان از دو منظر عوامل موثر فردی و عوامل موثر از سوی همسر مورد تأکید قرار گرفتند. این تقسیم‌بندی از آنجا حائز اهمیت بود که نشان‌دهنده ادراک زنان از دلایل موثر بر مشکلشان بود. این ادراک چه درست و چه نادرست منعکس‌کننده واقعیت فاعلی از دیدگاه زنان دارای رابطه فرازناسویی بود که مبنای رفتار یا عمل آن‌ها قرار دارد و می‌توان چنین فرض کرد که تغییر در شناخت و احساس مسئولیت فردی در حل مشکلات بدون در نظر گرفتن این موضوع امکان‌پذیر نیست.

از میان چهار حیطه تأثیرگذار در روابط فرازناسویی زنان، مشاهده گردید که ابتدا مقوله‌های مربوط به حیطه فردی - شخصیتی و بعد از آن مقوله‌های مرتبط با حیطه فرهنگی - اجتماعی بیشترین تأثیر را در بروز روابط فرازناسویی زنان دارند. پیش‌تر پژوهش‌هایی اثرگذاری هر چهارحیطه در بروز روابط فرازناسویی را مورد بررسی قرار داده بودند که می‌توان نتایج آن‌ها را همسو با نتایج به دست آمده از این بخش مطالعه حاضر در نظر گرفت. برای مثال، می‌توان به پژوهش فتیحی و همکاران (۱۳۹۲) که به نقش عوامل فردی، خانوادگی و اجتماعی اشاره کرد و یا پژوهش دشت - بزرگی و صفرزاده (۲۰۱۶) که در نتایج خود به تأثیر عوامل فردی و خانوادگی اشاره کردند و همچنین پژوهش‌های زینعلی و اکبری (۱۳۹۴)، صالح‌آبادی (۱۳۹۳) و کرمی و همکاران (۱۳۹۴) که به طور خاص روابط فرازناسویی را از دیدی جامعه‌شناسانه مورد بررسی قرار دادند اشاره نمود. شرف‌الدین و همکاران (۱۳۹۵) نیز در یافته‌های مطالعه خود نشان دادند ضعف اعتقادات دینی می‌تواند یکی از عوامل مهم اثرگذار در برقراری روابط فرازناسویی محسوب گردد.

در حیطه فردی - شخصیتی مشاهده می‌شود که مقوله بازایابی صمیمیت بیشترین تأثیر و اهمیت را در برقراری رابطه فرازناسویی در زنان متأهل دارد. این یافته همسو با نتایج پژوهش‌های نوایی و محمدی‌آریا (۱۳۹۴)، مصری‌پور و همکاران (۲۰۱۶) و شیردل (۱۳۸۵) است که نشان دادند ناکامی‌های عاطفی به‌ویژه در زنان از عمده‌ترین و به نوعی موثرترین عامل در افزایش انگیزه

جهت برقراری رابطه فرازناشویی محسوب می‌گردد. همچنین مقوله‌های دیگری چون نارضایتی جنسی، ویژگی‌های شخصیتی و سبک دلبستگی ناایمن در کنار تأثیر طرحواره‌های ناسازگار اولیه و بسیاری عوامل دیگر همانطور که مشاهده می‌شود در بروز رابطه فرازناشویی زنان موثرند که مطالعات این نتایج را نیز پیش‌تر تأیید کرده است (حمیدی و همکاران، ۱۳۹۲؛ عبدی و همکاران، ۱۳۹۱؛ اسکندری، هادی، سهرابی، معتمدی و فرخی، ۱۳۹۵؛ قاسمی و همکاران، ۱۳۹۶؛ عزتی و کاکابرائی، ۱۳۹۵).

در حیطه خانوادگی - تربیتی مشاهده گردید تابوی طلاق بیشترین تأثیر را در ایجاد انگیزه برای برقراری رابطه فرازناشویی در زنان داشت. مطالعات به این نتیجه رسیده‌است که از آثار مهم و منفی طلاق تأثیرات روانشناختی آن بر زنان مطلقه است (امینی، ۱۳۷۹؛ غفوریان نوروزی، قنبری هاشم‌آبادی و حسن‌آبادی، ۱۳۹۲). ارزش‌های پیشین خانواده‌های نسل‌های گذشته نیز از جمله عواملی بوده که میزان طلاق را به دلیل ناپسند بودن آن کاهش داده است (چابکی، ۱۳۹۲) و هنوز این ارزش‌ها در برخی خانواده‌ها در جریان است، علی‌رغم اینکه در زمان گذشته نهاد خانواده تنها کارگزار جامعه‌پذیری افراد محسوب می‌شد، اما امروزه با پیشرفت تکنولوژی و تأثیر وسایل ارتباط جمعی شاهد کم‌رنگ شدن این ارزش‌ها هستیم (نعیمی، ۱۳۹۰). همچنین، تجربه طلاق، سازگاری زوجین و فرزندان آنها را در تمام ابعاد (روانشناختی، جسمانی، اجتماعی و هیجانی) تحت تأثیر قرار می‌دهد و باعث کاهش عملکرد و ناکارآمدی اعضای خانواده پس از طلاق می‌گردد؛ لذا، منجر به مشکلات سازگاری کوتاه‌مدت و بلندمدت در افراد مطلقه می‌شود (بالالی، اعتمادی و فاتحی‌زاده، ۱۳۹۰). بنابراین به نظر می‌رسد تابو بودن طلاق از نظر خانوادگی و تأثیرات منفی آن بر فرد و خانواده، یکی از انگیزه‌هایی باشد که زنان را از برهم زدن زندگی مشترک علی‌رغم وجود مشکلات منصرف می‌سازد و به نوعی از طلاق گرفتن ترس دارند. نتایج مطالعات پیشین (فتحی و همکاران، ۱۳۹۲) نیز نقش ترس از طلاق، تابو بودن آن در خانواده و نداشتن حمایت خانواده را یکی از عوامل موثر بر رابطه فرازناشویی عنوان نمودند. علاوه بر این، برخی مقوله‌های دیگر نظیر روابط فرازناشویی والدین و محیط متشنج خانه پدری نیز در بروز روابط فرازناشویی زنان موثرند. در این

راستا نیز پژوهش حاضر همسو با نتایج پژوهش‌های قبلی است؛ مانند مطالعه اسمیت، گرین و پروتی^۱ (۲۰۱۶) که نشان داد روابط فرازناسویی والدین می‌تواند موجب بروز مشکلات بین فردی در خانواده شود و بر ارزش‌های اخلاقی فرزندان خانواده تأثیر منفی داشته باشد.

عوامل فرهنگی - اجتماعی دومین حیطه موثر در بروز رابطه فرازناسویی زنان شناخته شد. مقوله کاربرد نادرست شبکه‌های اجتماعی و رسانه‌ها بیشترین مقوله موثر در بروز رابطه فرازناسویی تشخیص داده شد. با پیدا شدن ردپای فضای مجازی در رابطه زناسویی، نگرش زوجین به یکدیگر نیز تغییر کرده و این تغییر نگرش باعث اختلال در روابط صمیمانه زوجین گردیده است (هرتلین و پیرسی^۲، ۲۰۱۲). اختصاص زمان بیش از حد به استفاده از فضای مجازی و کاربرد نادرست آن موجب تغییر در سبک زندگی شده و زمینه‌ساز رفتار انحرافی و عدم تعهد به وظایف زندگی زناسویی و رابطه زناسویی می‌شود (شجاعی جشقانی، احمدی، جزایری و اعتمادی، ۱۳۹۶).

همچنین اینترنت با توجه به فضای امن و ناشناخته‌ای که در اختیار کاربر قرار می‌دهد، از طریق اتاق‌های گفتگو و شبکه‌های اجتماعی، افراد را به افشای صمیمانه درباره مشکلات و معضلات زندگی زناسویی و البته خیال‌پردازی درباره همسر کامل تشویق می‌کند که همین امر موجب برقراری ارتباط‌های نزدیک و صمیمانه بین کاربران شده و زمینه را برای گفتگوهای عاطفی و جنسی آماده می‌کند (کرمی و همکاران، ۱۳۹۴). در کنار استفاده از فضای مجازی وجود دوستی‌های پرخطر و فرصت برای برقراری رابطه فرازناسویی از جمله عوامل فرهنگی - اجتماعی موثر در بروز رابطه فرازناسویی است. برخی افراد دوستی‌های اجتماعی با جنس مخالف را در توجیه این مسأله تنها یک دوستی ساده به شمار می‌آورند، اما همین دوستی گاه انگیزه‌ای برای برقراری رابطه فرازناسویی می‌شود (روستایی، بدیهی‌زراعتی و پوراکبران، ۱۳۹۵). نتایج به دست آمده از پژوهش حاضر همسو با نتایج پژوهش‌های قبلی در حوزه اثرگذاری کاربرد نادرست

¹ Hertlein and Piercy

² Schmidt, Green and Prouty

شبکه‌های اجتماعی و فضای مجازی بر روابط فرازنشویی است (واسلر^۱، ۲۰۱۶؛ کمال‌جو، ۱۳۹۶؛ درتاج، رجبیان ده‌زیره، فتح‌اللهی و درتاج، ۱۳۹۷).

در نهایت مشخص گردید حیطه مذهبی - اعتقادی نیز در بروز رابطه فرازنشویی زنان موثر است که مقوله ضعف اعتقادات دینی بیشترین اهمیت در بروز رابطه فرازنشویی زنان را به همراه داشت. همسو با این یافته نتایج مطالعات فیروزجائیان و قدیری (۱۳۹۶) و همچنین صالح‌آبادی (۱۳۹۳) نشان داد یکی از عوامل مهم در برقراری رابطه فرازنشویی ضعف دینداری است. لذا، کشف برداشت‌ها و دلایل فردی شرکت‌کنندگان از نقش عوامل اثرگذار بر بروز مشکل و درک دیدگاه آنها می‌تواند یکی از نکات مهم در طراحی درمانی موثر در این زمینه باشد و همچنین، به نظر می‌رسد درمان روابط فرازنشویی بدون در نظر گرفتن عوامل موثر در بروز آن به درستی امکان‌پذیر نیست (فتحی و همکاران، ۱۳۹۲).

نتایج حاصل از بررسی مقوله‌های هر چهارحیطه عوامل موثر بر روابط فرازنشویی زنان در نهایت منجر به شکل‌گیری پارادایم درمانی در زمینه قطع روابط فرازنشویی و درمان آن گردید. با توجه به اینکه پژوهش‌ها نشان می‌دهند افشای رابطه فرازنشویی تأثیر مخرب و تکان‌دهنده‌ای بر زوج‌ها می‌گذارد (براون، ۲۰۰۱؛ لاسترمن، ۱۹۹۸) و نیز با توجه به پیامدهای گاه جبران‌ناپذیر افشای رابطه فرازنشویی در میان همسران مانند قتل همسر، خودکشی و انتقام‌جویی (کرمی و همکاران، ۱۳۹۴)، مدل درمان جدید که به صورت فردی در زنان دارای تجربه رابطه فرازنشویی قابل اجراست می‌تواند سودمند به نظر برسد. درمان جدید با شناسایی عناصر مشترک درمان‌های مبتنی بر شواهد و به‌کارگیری آن عناصر در عمل، از پتانسیل قابل توجهی در شکل‌دهی مجدد شناختی، تشنج‌زدایی، بازسازی نظام ارتباطی و بازسازی دلبستگی زنان دارای تجربه رابطه فرازنشویی و ایجاد انگیزه در آنها جهت حفظ تعهد زناشویی برخوردار است. از محدودیت‌های پژوهش حاضر می‌توان به تعداد کم مصاحبه‌شوندگان اشاره نمود. با توجه به وجود قوانین سخت اجرایی در مواجهه با رابطه فرازنشویی زنان و نیز از آن جا که اغلب مردان مواجه شده با عهدشکنی همسر،

¹ Vossler

کمترین واکنشی که به رابطه فرازناسویی زنان خود نشان می‌دهند طلاق است و میزان مجازات‌های رسمی و غیر رسمی زنان بیشتر از مردان گزارش شده است (فتیحی و همکاران، ۱۳۹۲). این موضوع می‌تواند دلیلی باشد برای اینکه زنان دارای تجربه رابطه فرازناسویی به راحتی در خصوص تجربه خود صحبت نکنند. همچنین به طور قطع با توجه به وجود تفاوت در نگرش زنان و مردان به رابطه فرازناسویی (پنجه‌بند و عنایت، ۱۳۹۵)، اگر پژوهشی با هدف مشابه پژوهش حاضر بر روی مردان صورت گیرد می‌توان با نتایج متفاوتی در خصوص عوامل موثر بر رابطه فرازناسویی مردان روبرو شد. لذا محدودیت دیگر پژوهش حاضر این است که درمان طراحی شده جدید صرفاً برای زنان کاربرد دارد.

از یافته‌های بخش اول این پژوهش جهت شناسایی دقیق و همه جانبه عوامل موثر در بروز رابطه فرازناسویی توسط زنان مستعد برقراری رابطه فرازناسویی با هدف پیش‌گیری یا کاهش آسیب در مشاوره‌های روانشناختی می‌توان استفاده نمود. پیشنهاد دیگر این پژوهش توضیح پارادایم درمان جدید به همسران زنان دارای تجربه روابط فرازناسویی به عنوان یک گزینه، جهت پیش‌گیری از برهم خوردن یک ازدواج و به‌طور غیرمستقیم، کاهش آمارهای روزافزون طلاق است.

منابع:

- اجتهادی، مصطفی و واحدی، گلناز. (۱۳۹۵). بررسی جامعه شناختی پتانسیل خیانت در روابط زناشویی و عوامل موثر بر آن. *مجله جامعه شناسی ایران*، ۱۷ (۴): ۱۰۵-۱۳۸.
- اسکندری، حسین؛ هادی، سعیده؛ سهرابی، فرامرز؛ معتمدی، عبدالله و فرخی، نورعلی. (۱۳۹۵). رابطه سبک‌های دلبستگی با تعهد زناشویی در افراد مرتکب بی‌وفایی زناشویی. *پژوهش‌های مشاوره*، ۱۵ (۶۰): ۴۲-۵۹.
- امینی، ناصر. (۱۳۷۹). بررسی مقایسه ویژگی‌های روانشناختی شخصیتی و باورهای غیرمنطقی زنان مطلقه و عادی استان بوشهر. *مجموعه مقالات نخستین همایش سراسری علل و پیامدهای طلاق*.
- آرین‌فر، نیره؛ اعتمادی، عذرا. (۱۳۹۵). مقایسه اثربخشی زوج‌درمانی یکپارچه‌نگر و هیجان‌مدار بر صمیمیت زناشویی زوجین آسیب‌دیده از خیانت همسر. *مجله پژوهش‌های مشاوره*، ۵۹، ۷-۳۷.
- باران‌اولادی، صادق؛ اعتمادی، عذرا؛ احمدی، احمد و فاتحی‌زاده، مریم. (۱۳۹۷). زوج‌درمانی بعد از وقوع خیانت زناشویی مردان: یک مطالعه کنترل شده. *مجله تحقیقات علوم رفتاری*، ۱۶ (۱): ۳۲-۳۸.
- بدیهی زراعتی، فرنوش و موسوی، رقیه. (۱۳۹۵). اثربخشی زوج‌درمانی هیجان‌مدار بر تغییر سبک دلبستگی بزرگسالان و صمیمیت جنسی زوجین. *فصلنامه فرهنگ مشاوره و روان‌درمانی*، ۷ (۲۵): ۷۱-۹۰.
- بلالی، طیبه؛ اعتمادی، عذرا و فاتحی‌زاده، مریم. (۱۳۹۰). بررسی رابطه عوامل روانشناختی و جمعیت‌شناختی پیش‌بینی‌کننده سازگاری پس از طلاق در زنان مطلقه شهر اصفهان. *فصلنامه فرهنگ مشاوره و روان‌درمانی*، ۲ (۵): ۳۳-۵۷.

پاکروان، فریبا. (۱۳۹۵). اثربخشی درمان مبتنی بر بخشش بر تاب‌آوری و ابرازگری هیجانی زنان آسیب‌دیده از روابط فرازنشویی (پایان‌نامه کارشناسی ارشد رشته روانشناسی). دانشگاه فردوسی مشهد، ایران.

پنجه بند، سیدیوسف و عنایت، حلیمه. (۱۳۹۵). فرآیند شکل‌گیری رابطه فرازنشویی از نگاه مردان. فصلنامه ارمغان دانش، ۲۱ (۸): ۸۴۵-۸۳۰.

چابکی، ام‌البنین. (۱۳۹۲). مطالعه بین‌نسلی رابطه نگرش به طلاق و کارکردهای خانواده در زنان شهر تهران. فصلنامه مطالعات زن و خانواده، ۱۱ (۱): ۱۵۹-۱۸۵.

حسن‌آبادی، حسین؛ مجرد، سعید و سلطانی‌فر، عاطفه. (۱۳۹۰). بررسی اثربخشی درمان هیجان‌مدار بر سازگاری زنشویی و عواطف مثبت همسرهای دارای روابط خارج زنشویی. پژوهش‌های روانشناسی بالینی و مشاوره، ۱۱ (۲): ۲۵-۳۸.

حسین‌زاده ملکی، زهرا. (۱۳۹۷). طراحی و بررسی اثربخشی مقدماتی بسته آموزش فرزند‌پروری مبتنی بر کنش‌های اجرایی متمرکز بر فرهنگ در بهبود نشانه‌ها و کنش‌های اجرایی کودکان ADHD (رساله دکتری). دانشگاه تربیت مدرس، ایران.

حیدری، حکیمه؛ فاتحی‌زاده، مریم و اعتمادی، عذرا. (۱۳۸۸). پیش‌بینی عهدشکنی در زنشویی. مجله تازه‌های روان‌درمانی، شماره ۵۱ و ۵۲: ۱۱۵-۱۲۷.

خدمتگزار، حسین؛ بوالهروی، جعفر و کرم‌لو، سمیرا. (۱۳۸۷). بی‌وفایی همسران: روش‌های پیشگیری و رویارویی با بی‌وفایی. تهران: قطره.

درتاج، فریبا؛ رجیبان‌ده‌زیره، مریم؛ فتح‌اللهی، فیروزه و درتارج، فتنه. (۱۳۹۷). رابطه میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی با احساس تنهایی و خیانت زنشویی در دانشجویان. فصلنامه روانشناسی تربیتی دانشگاه علامه طباطبائی، ۱۳ (۴۷): ۱۱۹-۱۴۰.

رحیمی، اکرم. (۱۳۹۲). بررسی آسیب‌شناسی تعاملی رابطه زوجین قبل و بعد از عهدشکنی شوهران در بین زنان آسیب‌دیده شهر اصفهان (پایان‌نامه کارشناسی ارشد روانشناسی). دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم تحقیقات اصفهان، ایران.

رفیعی، سحر؛ حاتمی، ابوالفضل و فروغی، علی‌اکبر. (۱۳۹۰). رابطه بین طرحواره‌های ناسازگار اولیه و سبک دل‌بستگی در زنان دارای خیانت زناشویی. *مجله زن و جامعه (جامعه‌شناسی زنان)*، ۱۲(۱): ۲۱-۳۶.

روستایی، مرتضی؛ بدیهی زراعتی، فرنوش و پوراکبران، الهه. (۱۳۹۵). بررسی تأثیر رسانه‌های نوپدید (اینترنت، ماهواره و تلفن همراه) بر خیانت عاطفی زوجین و عوامل موثر بر آن. *مجله اصول بهداشت روانی (ویژه نامه سومین کنفرانس بین‌المللی روانشناسی و علوم تربیتی)*، ۱۸: ۲۳-۴۱۹.

شجاعی جشوقانی، ریحانه؛ احمدی، احمد؛ جزایری، رضوان‌السادات و اعتمادی، عذرا. (۱۳۹۶). شناسایی و مقایسه آسیب‌های برآمده از فضای مجازی در روابط بین زوجین (مطالعه موردی در شهر اصفهان). *فصلنامه خانواده‌پژوهشی*، ۱۳(۵۲): ۵۵۱-۵۶۸.

شرف‌الدین، حسین و صالحی‌زاده، عبدالهادی. (۱۳۹۵). زمینه‌های روابط فرازناشویی در ایران؛ مطالعه موردی شهر تهران. *فصلنامه معرفت فرهنگی اجتماعی*، ۷(۲۷): ۱۱۷-۱۳۸.

شیردل، ملیحه. (۱۳۸۵). عوامل گرایش زنان و مردان متأهل به رابطه نامشروع جنسی. *فصلنامه علمی پژوهشی رفاه اجتماعی*، ۶(۲۲): ۱۳۳-۱۴۸.

صالح‌آبادی، لیلا. (۱۳۹۳). *بررسی عوامل اجتماعی موثر بر روابط فرازناشویی زوجین مراجعه‌کننده به مراکز مشاوره مناطق شهر تهران (پایان‌نامه کارشناسی ارشد رشته مطالعات زنان)*. دانشگاه الزهراء، ایران.

صفاری، محسن؛ سنایی‌نسب، هرمز و پاکپورحاجی‌آقا، امیر. (۱۳۹۲). چگونه یک مرور سیستماتیک در زمینه سلامت انجام دهیم: یک مرور توصیفی. *فصلنامه آموزش بهداشت و ارتقای سلامت*، ۱۱(۱): ۵۱-۶۱.

صفایی، مهسا. (۱۳۹۱). *بررسی عوامل تأثیرگذار بر گرایش زنان متأهل به روابط فرازناشویی: نقش ویژگی‌های شخصیتی به عنوان متغیر میانجی (پایان‌نامه کارشناسی ارشد رشته مشاوره و راهنمایی)*. دانشگاه الزهراء، ایران.

عبدالملکی، مریم؛ اعظم‌آزاده، منصوره و قاضی‌نژاد، مریم. (۱۳۹۴). رابطه استفاده از رسانه‌های جهانی و بازاندیشی مدرن با گرایش به روابط فرازناسویی در بین زوجین شهر قروه. *فصلنامه خانواده‌پژوهی*، ۱۱(۴۳): ۳۰۹-۳۳۲.

عبدی، محمدرضا؛ خوش‌کنش، ابوالقاسم؛ پورابراهیم، تقی و محمدی، روح اله. (۱۳۹۱). بررسی سبک دلبستگی و رضایت زناشویی افراد متأهل درگیر در خیانت اینترنتی. *فصلنامه مطالعات روانشناختی دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی دانشگاه الزهراء*، دوره ۸(۳): ۱۳۵-۱۵۸.

عزتی، نسیم و کاکابرایی، کیوان. (۱۳۹۵). پیش‌بینی خیانت زناشویی بر اساس کیفیت زندگی زناشویی و پنج عامل بزرگ شخصیتی. *ماهنامه پژوهش ملل*، ۱(۹): ۷۵-۸۲.

علی‌پور، صدرا؛ اعزازی بجنوردی، المیرا؛ هنرمند دربادام، مونا؛ موسوی، سحر و دشت‌بزرگی، زهرا. (۱۳۹۶). اثربخشی آموزش تصویرسازی ارتباطی (ایماگوتراپی) بر دیدگاه درکی و بخشودگی زنان آسیب‌دیده از خیانت زناشویی. *فصلنامه مدیریت ارتقای سلامت*، ۶(۶): ۴۶-۵۲.

غفوریان نوری، پریسا؛ قنبری هاشم‌آبادی، بهرام‌علی و حسن‌آبادی، حسین. (۱۳۹۲). مقایسه اثربخشی گروه درمانی با رویکرد وجودی و معنوی بر اعتماد، عزت نفس و اضطراب زنان مطلقه. *مجله پژوهش‌های مشاوره*، ۱۲(۴۷): ۸۲-۹۸.

فتحی، منصور؛ فکر آزاد، حسین؛ غفاری، غلامرضا و بوالهروی، جعفر. (۱۳۹۲). عوامل زمینه‌ساز بی‌وفایی زناشویی زنان. *فصلنامه علمی پژوهشی رفاه اجتماعی*، ۱۳(۵۱): ۱۰۹-۱۳۱.

فیروزجانیان، علی اصغر و قدیری، حسین. (۱۳۹۶). مطالعه پدیدارشناختی دلایل بی‌وفایی زناشویی. *فصلنامه مطالعات اجتماعی زنان ایران*، ۱۱(۱): ۱۲۰-۱۴۴.

قاسمی، بهزاد؛ رنجبر سودجانی، یوسف و شریفی، کبیر. (۱۳۹۶). نقش عملکرد جنسی و تجربه شکست عاطفی در گرایش زوجین به روابط فرازناسویی. *فصلنامه رویش روانشناسی*، ۶(۱): ۶۸-۴۵.

کریمی، جهانگیر؛ زکی‌بی، علی؛ محمدی، امید و حق‌شناس، شریفه. (۱۳۹۴). نقش عوامل روانی و اجتماعی در پیش‌بینی نگرش به روابط خارج از چهارچوب زناشویی در زنان متأهل و ارائه یک مدل بر اساس عوامل مرتبط. فصلنامه مطالعات زنان، ۱۳(۳): ۱۲۹-۱۵۲.

کمال‌جو، علی. (۱۳۹۶). طراحی و آزمون مدل علی تأثیرات هوش معنوی و اخلاقی بر روابط فرازناشویی با واسطه‌های شبکه‌های اجتماعی مجازی و رضایت زناشویی (رساله دکتری رشته روانشناسی). دانشگاه محقق اردبیلی، ایران.

کمال‌جو، علی؛ نریمانی، محمد؛ عطادوخت، اکبر و ابوالقاسمی، عباس. (۱۳۹۵). پیش‌بینی روابط فرازناشویی بر اساس هوش معنوی، هوش اخلاقی، رضایت زناشویی و استفاده از شبکه‌های مجازی اجتماعی با نقش تعدیل‌کنندگی جنسیت. مجله مشاوره و روان‌درمانی خانواده، ۶(۲): ۶۷-۳۹.

مامی، شهرام و صفرنیا، افشین. (۱۳۹۷). اثربخشی زوج‌درمانی سیستمی - سازه‌گرا بر طرحواره‌های ناسازگار اولیه و گرایش به روابط فرازناشویی زنان متقاضی طلاق. فصلنامه مطالعات روان‌شناختی، ۱۴(۱): ۷۵-۹۱.

مشکین‌قلم، زهرا. (۱۳۹۱). علت‌شناسی اعمال منفی عفت زنان (پایان‌نامه کارشناسی ارشد رشته حقوق-جزا و جرم‌شناسی). دانشگاه شیراز، ایران.

ملک‌زاده ترکمانی، پریسا؛ امین‌پور، مینا؛ بختیاری سعید، بهرام؛ خلیلی، غلامرضا و داورنیا، رضا. (۱۳۹۷). بررسی اثربخشی مداخله بخشش محور بر دلزدگی زناشویی زنان آسیب‌دیده از پیمان‌شکنی همسر. مجله علوم پزشکی زانکو دانشگاه علوم پزشکی کردستان، ۱۹(۶۰): ۳۱-۴۵.

مومنی جاوید، مهرآور و شعاع کاظمی، مهرانگیز. (۱۳۹۲). اثربخشی مداخلات روان‌درمانی بر بخشش خیانت همسر در زنان متأهل شهر تهران در سال‌های ۱۳۸۹-۱۳۹۰. فصلنامه پژوهش اجتماعی، ۶(۱۸): ۱۳۹-۱۵۵.

نعیمی، محمدرضا. (۱۳۹۰). تأثیر تعامل خانواده و ماهواره در بروز پدیده طلاق (مطالعه موردی شهرستان گرگان). مطالعات جامعه‌شناختی جوانان. ۱(۱): ۱۹۱-۲۱۱.

نوایی، جعفر و محمدی آریا، علیرضا. (۱۳۹۴). بررسی ارتباط طرحواره‌های اولیه ناسازگار با توجیه روابط فرازناسویی در میان افراد متأهل. *نشریه روان پرستاری*، ۳(۴): ۱۸-۲۷.

- Abdi, M., Khoshkonesh, A., Porebrahim, T. and Mohammadi, R. (2012). A Survey of Attachment Style and Marital Satisfaction of Those Who Are Involved in Internet Infidelity. *Journal of Psychological Studies*, 8(3), 135-158(Text in Persian)
- Abdolmaleki, M., Azam-Azadeh, M. and Ghazinezhad, M. (2015). The Relationship of Global Media, Modern Reflexivity and Tendency to Extramarital Relationship among Married Couples of Qorveh City. *Journal of Family Research*, 11(3): 309-332(Text in Persian).
- Alipour, S., Ezazi Bojnourdi, E., Honarmand Dorbadam, M., Moosavi, S. and Dashtbozorgi, Z. (2017). Effectiveness of Imago Therapy Training on Perspective Taking and Forgiveness in Females Damaged by Marital Infidelity. *Journal of Health Promotion Management*, 7(4): 46-52(Text in Persian).
- Amini, N. (2000). Investigation and Comparison of Psychological Personality Characteristics and Irrational Beliefs of Divorced and Normal Woman in Bushehr Province. *Summary of the First National Conference on the Causes and Consequences of Divorce* (Text in Persian).
- Arianfar, N. and Etemadi, O. (2016). Comparison of the Efficacy of Integrative Couple Therapy and Emotion-Focused Couple Therapy on Marital Intimacy Hurt by Spouse Infidelity in Couples. *Journal of Counseling Research*, 15 (59):7-37(Text in Persian).
- Badihi-Zeraati, F. and Mosavi, R. (2016). Efficacy of Emotion-Focused Couple Therapy on the Change of Adult Attachment Styles and Sexual Intimacy of Couples. *Journal of Counseling Culture and Psychotherapy*, 7(25), 71-90(Text in Persian).
- Balali, T. and Entezami, O. (2011). The Study of Relationship between Psychological Factors and Demographic Characteristics Predicting Post Divorce Adjustment among Divorced Women in Isfahan. *Journal of Counseling Culture and Psychotherapy*, 2(5), 33-57 (Text in Persian).
- Baran-Oladi, S., Etemadi, O., Ahmadi, S.A. and Fatehizade, M. (2018). Couples Therapy after the Infidelity of Men: A Controlled Trial Study. *Journal of Behavioral Science Research*, 16(1): 32-8 (Text in Persian).
- Brown, E.M. (2001). *Patterns of Infidelity and Their Treatment*. New York, NY: Psychology Press.
- Caleb Harris, M.A. (2018). *Characteristics of Emotional and Physical Marital Infidelity that Predict Divorce*. ProQuest Publication. London.
- Chaboki, O. (2013). Intergenerational Study of the Relationship between Attitude towards Divorce and Family Functions in Women of Tehran. *Journal of Women and Family Studies*, 1(1): 159-185(Text in Persian).

- Dasht Bozorgi, Z. and Safar Zadeh, S. (2016). Effective Factor's in Women's Tendency toward Extramarital Relationships: The Role of Moral Intelligence as a Mediating Factor. *International Journal of Humanities and Cultural Studies*. 1: 711-721.
- Dortaj, F., Rajabiyani, M., Fatollahi, F. and Dortaj, F. (2018). The Relationship between the Rate of Using Virtual Social Networks with Loneliness and Marital Infidelity in Students. *Educational Psychology*, 14(47): 119-140(Text in Persian).
- Ejtehadi, M and Vahedi, G. (2017). Sociological Study of the Potential of Betrayal in Marital Relations and its Factors among Public and Private Employees. *Journal of Sociology of Iran*. 17 (4): 105-138(Text in Persian).
- Fathi, M., Fekazad, H., Ghaffary, G. and Bolhari, J. (2014). Recognizing the Fundamental Factors of Married Men Engaged In Marital Infidelity. *Journal of Social Welfare*, 13 (51):109-131(Text in Persian).
- Firozjaeian, A. and Ghadiri, H. (2017). Phenomenological Study of the Reasons for Marital Infidelity. *Journal of Iranian Social Studies*, 11(1): 120-144(Text in Persian).
- Garland, A.F., Hawley, K.M., Brookman-Fraze, L. and Hurlburt, M.S. (2008). Identifying Common Elements Of Evidence-Based Psychosocial Treatments for Children's Disruptive Behavior Problems. *Journal of American Academy of Child Adolescence Psychiatry*. 47(5): 505-5014.
- Ghafoorian Noroozi, P., Ghanbari Hashemabadi, B.A. and Hasanabadi, H. (2013). Effectiveness of Existential and Spiritual Group Therapies on Trust, Self-Esteem and Anxiety of Divorced Women. *Journal of Counseling Research*, 12 (47):82-99(Text in Persian).
- Ghasemi, B., Sharifi, Y. and Sharifi, K. (2017). The Role of Sexual Function and Experience Emotional Breakdown in Tendency toward Relationships Extra-Marital. *Frooyesh Journal*, 6(1):45-68(Text in Persian).
- Hadi, S., Eskandari, H., Sohrab F., Moatamedy, A. and Farrokhi, N. (2017). Relationship between Attachment Styles and Marital Commitment in People with Marital Infidelity. *Journal of Counseling Research*. 15 (60): 42-59(Text in Persian).
- Hassanabadi, H., Mojarad, A. and Soltanifar, A. (2011). The Evaluation of Emotion-Focused Therapy (Eft). On Marital Adjustment and Positive Feeling of Couples with Extramarital Relations. *Research in Clinical Psychology and Counseling Journal*, 1(2): 25-38 (Text in Persian).
- Hertlein, K. M. and Piercy, F. (2012). Essential Elements of Internet Infidelity Treatment. *Journal of Marital & Family Therapy*, 38(1), 257-270.
- Hosseinzadeh-Maleki, Z. (2018). *Designing and Reviewing the Effectiveness of a Parent Training Educational Package Based on Culture-Focused Interventions in Improving the Symptoms and Executive Functions of ADHD Children*. PHD Thesis of Psychology. Tarbiat Modares University (Text in Persian).
- Jeanfreau, M.M., Jurich, A.P. and Mong, M.D. (2014). Risk Factors Associated with Woman's Marital Infidelity. *Contemporary Family Therapy Journal*. 36(3). 327-332.

- Kamalju, A., Narimani, M., Atadokht, A. and Abolghasami, A. (2017). The Prediction of Affairs Based On Spiritual Intelligence, Moral Intelligence, Marital Satisfaction, and Use of Virtual Social Networks with Moderating Role of Gender. *Family Counseling and Psychotherapy journal*, 6(2): 39-67 (Text in Persian).
- Kamalju, A. (2017). *Design and Test the Causal Model of Effects Spiritual and Moral Intelligence on Betrayed Spouse through Virtual Social Networks and Marital Satisfaction*. P.hD Thesis University of Mohaghegh Ardabili (Text in Persian).
- Karami, J., Zakiei, A., Mohamadi, O. and Haghshenas, S. (2015). Role of Psychological and Sociological Factors on Predicting Attitude toward Marital Infidelity among Married Women. *Women's Studies Sociological and Psychological journal*, 13(3), 129-152(Text in Persian).
- Kubrebwa, M. and Dzimiri, W. (2015) Unmaking Factors that Propel Men into Extramarital Affairs as Perceived by Men in Gweru's Mkoba Suburb: Zimbabwe. *Scholars Journal of Arts, Humanities and Social Sciences*. 3(1): 252-256.
- Lusterman, D. D. (1998). *Infidelity: A Survival Guide*. Oakland, CA: New Harbinger Publications.
- Malek Zadeh Torkamani, P., Aminpoor, M., Bakhtiari, S.B., Khalili, G. and Davarniya R. (2018). The Effectiveness of Forgiveness-Based Intervention on Couple Burnout in Women Affected By Infidelity of Spouse. *Zanko Journal of Medical Sciences*, 19(60):31-45(Text in Persian).
- Mami, S. and Safarnia, A. (2018). Effectiveness of Systemic-Constructivist Paternity Therapy on the Initial Maladaptive Schemas and Tendency to Extramarital Relationships in the Female Divorce Applicants. *Journal of Psychological Studies*, 14(1): 75-90(Text in Persian).
- Mark, K. P., Janssen, E. and Milhausen, R. R. (2011). Infidelity in Heterosexual Couples: Demographic, Interpersonal, and Personality-Related Predictors of Extradyadic Sex". *Archives of Sexual Behavior*, 40:971-982.
- Millar, B. (2017). Behavioral Reactions to Emotional and Sexual Infidelity: Mate Abandonment versus Mate Retention. *Evolutionary Behavioral Science Journal*, 11(4): 336-340.
- Mohlatlole, N.E., Sithole, S. and Shirindi, L. (2018). Factors Contributing to Divorce among Young Couples in Lebowakgomo. *Social Work Journal*. 54(2): 256-274.
- Navaei, J. and Mohammadi Arya, A. (2016). Association between the Early Maladaptive Schemes and Extra Marital Relationship among Married People. *Iranian Journal of Psychiatry Nursing*, 3(4):18-27(Text in Persian).
- Pakravan, F. (2017). *The Effectiveness of Forgiveness Therapy on Resiliency and Emotional Expressiveness among Women Damaged By Extramarital Relationship*. M.A Thesis in Clinical Psychology. Ferdowsi University of Mashhad (Text in Persian).

- Panjehband, S. and Enayat, H. (2016). The Process of the Formation of Post-Marital Relationship from the Perspective of Men. *Armaghane Danesh. Journal*, 21 (8):830-845(Text in Persian).
- Rafiee, S., Hatami, A. and Foroghi, A. (2011). The Relationship between Early Maladaptive Schemas and Attachment in Women with Extramarital Sex. *Woman & Society Journal*, 2(5): 21-36(Text in Persian).
- Rustaei, M., Badihi Zeraati, F., Pourakbaran, E. and Rajabzadeh, Z. (2016). The Effect of Newly Emerging Media (Internet, Satellite Television and Cell Phone) On the Emotional Infidelity of the Couples and Its Related Factors. *Journal of Fundamentals of Mental Health*, 18(Special Issue): 419-423(Text in Persian).
- Safaei, M. (2013). *Investigates Factors Influencing on Women's Tendency toward Extramarital Relations and the Role of The Variable Responsibility as the Mediator Variable*. M.A Thesis of Psychology and Counseling. Alzahra University.
- Saffari, M., Sanaeinasab, H. and Pakpour, A.H. (2013). How to do a Systematic Review in Regards to Health: A Narrative Review. *Journal of Health Education and Health Promotion*, 1(1):51-61(Text in Persian).
- Saleh-Abadi, L. (2014). *Analyzing the Social Factors Affecting Extramarital Relationships of Spouses Referring to the Consultation Centers in Different Zones of Tehran*. M.A Thesis of Women Studies. Al-Zahra University (Text in Persian).
- Schmidt, A.E., Green, M.S. and Prouty, A.M. (2016). Effects of Parental Infidelity and Interpersonal Conflict on Relational Ethics between Adult Children and Parents: A Contextual Perspective. *Journal of Family Therapy Banner*. 38(3): 386-408.
- Shackelford, T.K., Buss, D.M. and Bennett, K. (2002). Forgiveness or Breakup: Sex Differences in Responses to a Partner's Infidelity. *Cognition and Emotion*. 16(2): 299-307.
- Shirdel, M. (2006). The Tendency Factors of Married Men and Women to Sexual Unlawful Relationship. *Journal of Social Welfare*, 6 (22):133-148(Text in Persian).
- Shojaei Jeshvaghani, R., Ahmadi, S.A., Jazayeri, R. and Etemadi, O. (2018). Identifying and Comparing of Cyberspace-Induced Damages in Marital Relationship (Case Study in Isfahan City). *Journal of Family Research*, 13(4): 551-568(Text in Persian).
- Vossler, Andreas. (2016). Internet Infidelity 10 Years on: A Critical Review of the Literature. *The Family Journal: Counseling and Therapy for Couples and Families*. 24(4): 1-8.
- Zare, B. (2011). Review of Studies on Infidelity. *3rd International Conference on Advanced Management Science*. Vol19. 182-186.

پښتونستان د علومو او انساني مطالعاتو فریښتی
پرتال جامع علوم انسانی